

ANIVERSĂRILE REGALE ȘI PROPAGANDA INSTITUȚIONALIZATĂ: ZIUA DE NAȘTERE A REGELUI CAROL AL II-LEA (1938–1939)[♦]

Diana-Mihaela PĂUNOIU*

Abstract: The present paper aims to identify the mechanisms through which institutionalized propaganda pursued/tried to mobilize the state's structures in order to spread into the wide public's ranks the ideology of the carlist regime, an ideology focused on the idea of a disciplined and devoted nation towards King Carol II, whose cult gained, in 1939, dimensions without precedent in Romanian history. The retracing of historical process and the analysis of the organisation and the deployment of the King's birth day – raised at the rank of national ceremony – allows highlighting the monopoly established by the central power over the festive events as well as the verification of the official speech's truthfulness regarding the national solidarity toward the king and his regime, in other words to measure the degree of popularity (or its absence) of King Carol II.

Keywords: King Carol II, culte of personality, institutionalized propaganda, national ceremonies.

Resumé: L'article présente comme but l'identification des mécanismes à travers lesquels la propagande institutionnalisée a essayé de mobiliser les structures de l'état afin de diffuser au grand public l'idéologie du régime carliste, une idéologie centrée sur l'idée d'une nation roumaine disciplinée et loyale au roi Carol II dont le culte avait atteint, en 1939, des dimensions sans précédent dans l'histoire de la Roumanie. La reconstruction et l'analyse de l'organisation et du déroulement de l'anniversaire de la naissance du roi – élevée au rang de fête nationale - permet la mise en évidence du monopole sur les événements festifs, instauré par le pouvoir central, de même que la vérification de la vérité du discours officiel quant au sujet de la solidarité nationale envers le roi et son régime, autrement dit mesurer le degré de popularité (ou son absence) du roi Carol II.

Mots clés: roi Carol II, culte de la personnalité, propagande institutionnalisée, cérémonies nationales.

[♦] Studiu realizat în cadrul proiectului de cercetare, intitulat „*Propaganda instituționalizată în timpul regelui Carol al II-lea: Ținutul Olt (1938–1940)*”, inclus în programul de cercetare „*Propagandă și ritual în România (1866–1989)*”, derulat în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova, în perioada 2012–2014.

* CS dr., Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor” Craiova, departamentul Istorie – Arheologie. E-mail dianamihaelapaunoiu@yahoo.co

Propaganda a reprezentat o componentă importantă a regimului carlist, instituit prin lovitură de stat din noaptea de 10 spre 11 februarie 1938, concomitent cu decretarea stării de asediu și a cenzurii pe întreg teritoriul statului român¹. În aceste condiții, sursele de informare a publicului larg conțineau singura variantă admisă, cea oficială. Încă de la prima cuvântare, rostită cu ocazia formării primului guvern al noului regim, regele se prezintă pe sine ca un „salvator” al statului, al ordinii și al liniștii interne, anunțând începerea unei noi etape în istoria României: „o eră de îndreptare” a greșelilor trecutului, „o mare operă de redeșteptare națională, operă de refacere, operă de salvare a Țării”², făcând apel la membrii noului Executiv să îl susțină. Noul regim și regele Carol al II-lea erau prezentați pe toate canalele de informare în masă ca reprezentând singura soluție salvatoare spre care trebuiau îndreptate toate speranțele națiunii.

Regele însuși recunoștea importanța aparatului de propagandă pentru difuzarea informațiilor în rândurile publicului larg, notând, la 15 iulie 1938, că a găsit necesar să-i dea câteva indicații subsecretarului de stat al Propagandei, Eugen Titeanu, privind acțiunea propagandistică: „Nu e vorba doar de o propagandă externă, dar și de una internă. Țara trebuie ținută la curent și electrizată asupra înfăptuirilor regimului și Guvernului [subl. n.]”³.

În acest context, nu a fost întâmplător faptul că în timpul regimului carlist, s-a produs instituționalizarea propagandei prin înființarea, la 3 octombrie 1939, a Ministerului Propagandei Naționale, care prelua atribuțiile Subsecretariatului de Stat al Presei și Propagandei⁴. Acesta era format din șase direcții de specialitate, între care se regăsea și Direcția propagandei interne și externe⁵. Crearea unui puternic aparat de propagandă⁶ avea rolul de a masca situația reală din România acelor vremuri și de a inocula publicului larg ideea că regele Carol al II-lea,

¹ „Monitorul Oficial”, partea I, anul CVI, nr. 34, 11 februarie 1938, p. 802.

² ANSJ Vâlcea, fond Prefectura județului Vâlcea, dosar nr. 27/1938, f. 13.

³ Carol al II-lea, rege al României, *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice*, vol. I. (1904–1939), ediția a II-a revăzută și completată de Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion, București, Editura Curtea Veche, 2003, p. 276.

⁴ *Codul general al României (Codurile, Legile și Regulamentele în vigoare) 1856–1940 – Întocmit după textele oficiale*, fondator C. Hamangiu, continuatori: G. Alexianu și C. St. Stoicescu, vol. XVII, *Coduri, legi, decrete-legi și regulamente cuprinzând a treia parte din legislațiunea anului 1939*, partea a III-a, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, 1940, p. 2275.

⁵ Cele șase direcții de specialitate, aflate în subordinea Ministerului Propagandei Naționale, erau următoarele: Direcția Presei, Direcția Studii și documentare, Direcția Propagandei (internă și externă), Direcția Turismului, Direcția Cinematografică, Direcția Publicității. La acesta se adăugau și Serviciul Ospitalității (pentru ziariștii sau personalitățile străine) și cel de Radio-ascultare. Ministerul menționat a fost desființat prin decretul-lege din 20 septembrie 1940, Călin Hentea, *Enciclopedia propagandei românești, 1848–2009; istorie, persuasiune și manipulare politică*, București, Editura Adevărul Holding, 2012, pp. 380.

⁶ Ioan Scurtu, *Istoria Românilor în timpul celor patru regi (1866–1947)*, vol. III, *Carol al II-lea*, București, Editura Enciclopedică, 2001, pp. 260–261; pp. 269–270; *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România întregită (1918–1940)*, coordonator: Ioan Scurtu, secretar: Petre Otu, București, Editura Enciclopedică, 2003, pp. 396–397 (în continuare, se va cita: *Istoria Românilor*, vol. VIII, ...).

creatorul unei noi Româнии, împreună cu regimul său, se bucurau de adeziunea totală a populației, ajungându-se până într-un asemenea punct încât „se reglementa” chiar și starea de spirit a populației:

“Entuziasmul” popular se desfășura după un scenariu foarte riguros conceput de Ministerul Propagandei Naționale, creat la 3 octombrie 1939. Acesta trimitea instrucțiuni privind materialele ce urmau să se publice cu ocazia unor aniversări sau vizite ale regelui, discursurile acestuia, ce trebuia scris despre modul de viață al suveranului; toate aveau menirea de a-l prezenta pe regele Carol al II-lea ca simbolul tuturor virtuților umane [...]⁷.

Imaginea generală, creată și difuzată, începând din anul 1938, de către structurile propagandei oficiale, a fost construită în jurul unei atmosfere de „euforie, măsurile preconizate de către rege fiind elogiata în tonalități dintre cele mai accentuate”⁸.

Cultul Conducătorului a dobândit dimensiuni considerabile, nemaîntâlnite în istoria românilor, regele Carol al II-lea fiind primul dintre dictatorii români care „s-au remarcat în proliferarea unui cult al personalității lor ca soluție de control și conducere a statului”⁹, înțelegând prin conceptul de cult al personalității: „[...] totalitatea acelor acțiuni de propagandă desfășurate prin forța și autoritatea instituțiilor unui stat totalitar pentru venerarea până la sacralizare a tuturor calităților și realizărilor conducătorului statului respectiv, pe timpul vieții sale”¹⁰.

Sărbătorile naționale, aniversările Familiei Regale și sărbătorile religioase au reprezentat, pentru protagoniștii regimului carlist, instrumente importante ale aparatului de propagandă. Organizarea și desfășurarea marilor evenimente festive, în contextul stării de asediu și al cenzurii, au fost monopolizate de către stat. Acestea au fost transformate în momente de manifestare a adeziunii populației față de regimul instituit la 10/11 februarie 1938, de afirmare/evidențiere a popularității de care se bucura regele Carol al II-lea în rândul publicului larg. Imaginea care trebuia conturată la asemenea evenimente, era de comunitate națională disciplinată și supusă, unită în jurul Conducătorului său.

Aniversările Familiei Regale se celebrau într-un anume fel. Astfel, la 24 aprilie – ziua numelui principesei Elisabeta, se trimiteau felicitări oficiale de către reprezentanții Guvernului. La fel se proceda și la 12 octombrie, când era ziua de naștere a principesei. Potrivit adresei Palatului Regal nr. 5116 din 15 octombrie 1930, în ziua de 8 noiembrie, se aniversau, prin Te Deum-uri în toată țara, atât ziua onomastică, cât și ziua de naștere (25 octombrie) a principelui moștenitor Mihai, care purta titlatura de „Marele Voievod de Alba Iulia”. Un loc special și central în

⁷ „Istoria Românilor”, vol. VIII, ..., pp. 401–402.

⁸ Cristian Sandache, *Europa dictaturilor și originile războiului româno-sovietic*, București, Editura Militară, 2007, p. 171.

⁹ Călin Hentea, *op. cit.*, p. 29.

¹⁰ *Ibidem*, p. 28; vezi și Cristian Sandache, *op. cit.*, pp. 170–172.

calendarul aniversărilor regale l-a avut, între 1930 și 1940, aniversarea zilei de naștere a regelui Carol al II-lea, la 16 octombrie¹¹.

Este cunoscut faptul că regele Carol al II-lea a dorit „să-i țină în umbră” pe membrii Familiei Regale pentru ca atenția publică să fie îndreptată către persoana sa¹².

Astfel, în timp ce aniversările majorității membrilor Familiei Regale erau celebrate, în timpul regimului carlist, normal, după un protocol stabilit, presupunând trimiterea de telegrame oficiale din partea autorităților, organizarea unui serviciu religios în lăcașurile de cult sau o masă festivă restrânsă, ziua de naștere a regelui Carol al II-lea era organizată cu un fast deosebit, beneficiind de manifestații populare de adeziune, organizate de către autoritățile centrale și locale, în toate localitățile din țară.

Toate canalele de informare în masă conturau, propagau și afirmau, în mod evident, cultul Conducătorului, în jurul căruia stătea unită națiunea.

De exemplu, în Ținutul Olt, la 16 octombrie 1938, ziua de naștere a regelui s-a serbat printr-un Te Deum oficiat în catedralele orașelor la ora 11.30, în prezența autorităților civile și militare locale. De asemenea, un serviciu religios dedicat regelui trebuia să se officieze și în comunele rurale. Ținuta obligatorie era cea de ceremonie: „frac, cravată albă, vestă albă cu nasturi negri, butoni negri la piepții cămășii, mănuși negre și decorațiuni”¹³.

„Compania de onoare militară” participa, în mod normal, la marile sărbători naționale, când se celebrau evenimente importante din istoria poporului român (Unirea Principatelor Române și a tuturor Românilor – 24 Ianuarie, 1 Decembrie, Proclamarea Independenței și a Regatului – 10 Mai etc.). Cu ocazia zilei de naștere a regelui Carol al II-lea, erau scoase din garnizoană „trupe de onoare” pentru a participa la marele eveniment festiv, dovadă fiind ordinul telegrafic trimis, la 11 octombrie 1938, de către Ministerul Apărării Naționale, autorităților din subordine. Pe baza acestuia, Comandamentul I Armată trimitea instrucțiuni Comendurii Pieței Craiova după cum urmează:

[...] ziua de naștere a M.S. REGELE CAROL al II-lea (16.X.1938) se va sărbători printr-un Te Deum la Catedrala Sf. Dumitru, la ora 11. La Te Deum vor lua parte, în mod obligatoriu, toți ofițerii generali, superiori și inferiori, aflați în prezent în garnizoană. Onorurile militare vor fi date de o companie cu drapel și muzică, constituită prin îngrijirea Pieții, din Regimentele: 1 și 26 Dorobanți și 1 Pionieri. Comenduirea va lua măsuri din timp pentru constituirea companiei de onoare și la nevoie se vor face exerciții de defilare [...]¹⁴.

¹¹ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dosar nr. 1/1939–1940, f. 197.

¹² Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România: 1866–1947*, București, Editura Cavallioti, 2011, p.172.

¹³ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 3/1938, f. 427, 433–434.

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 4/1938, f. 64–65.

Aceste instrucțiuni erau parțial modificate și completate la 14 octombrie. Solemnitatea religioasă trebuia să înceapă cu o jumătate de oră mai târziu, iar compania de onoare trebuia să fie prezentă la catedrală cu un sfert de oră mai devreme. De asemenea, trebuiau arborate drapelul și ținute cuvântări ocazionale trupei¹⁵.

Cu același prilej aniversar, rezidentul regal al Ținutului Olt, generalul Romulus Scărișoreanu, trimitea regelui o telegramă de felicitare în numele tuturor locuitorilor din regiunea administrativă creată, la 14 august 1938, din șase județe Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Romanați și Vâlcea. Redăm mai jos telegrama omagială din 16 octombrie 1938:

Majestății Sale, Carol al II-lea, regele României, Castelul Peleş, Sinaia[,] Oltenii, credincioși și devotați neclintii ai Majestății Voastre, cu ocaziunea aniversării zilei de 16 Octombrie, cu deplină sinceritate și cel mai profund respect, depunem la picioarele Tronului Înteleptului nostru Suveran, urări de viață lungă în cea mai completă sănătate¹⁶.

De obicei, asemenea telegrame omagiale, înainte de a fi trimise autorității centrale, erau citite publicului prezent, scopul fiind producerea unui efect deosebit în rândul populației. Din aceleași considerente, felicitările, precum și răspunsurile Casei Regale sau cele ale membrilor guvernului ori ale altor structuri carliste erau tipărite în ziarele și revistele naționale/locale.

Anul 1939 a reprezentat apogeul afirmării cultului personalității regelui Carol al II-lea, deși ziua de naștere a suveranului venea după valul persecuțiilor antilegionare¹⁷, cauzate de asasinarea prim-ministrului Armand Călinescu, la 21 septembrie.

La acestea, dacă adăugăm și faptul că la începutul lunii septembrie, se declanșase cel de-Al Doilea Război Mondial, se poate afirma că marile manifestații populare și festivismul exagerat nu erau nici pe departe potrivite. Cu toate acestea, structurile carliste (Frontul Renașterii Naționale – F.R.N. și formațiunea sa anexă, Garda Națională, Straja Țării reformată, breslele de lucrători, meseriași și funcționari particulari etc.), constituite în anul anterior, trebuiau să se afirme în spațiul public și să propage ideologia partidului unic. Evenimentele aniversare

¹⁵ *Ibidem*, f. 121.

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 3/1938, f. 439.

¹⁷ Asasinarea de către legionari a prim-ministrului Armand Călinescu, la 21 septembrie 1939, a fost percepută de regele Carol al II-lea ca o pierdere ireparabilă, deoarece Armand Călinescu a fost principalul colaborator al regelui. De aceea, timp de o săptămână (21–28 septembrie), după dispariția lui Călinescu, au fost uciși nu numai cei care-l asinaseră pe primul ministru, ci și numeroși legionari nevinovați (câte trei – patru în fiecare județ) și expuși în piețe publice, ca un avertisment pentru cei care ar mai fi îndrăznit să atenteze la viața autorităților și a regimului carlist. Efectul asupra populației a fost contrar așteptărilor lui Carol al II-lea, deoarece uciderea unor oameni care nu săvârșiseră nici o infracțiune a atras compasiunea comunităților locale (*Istoria Românilor*, vol. III, ..., pp. 404–405; Cristian Sandache, *op. cit.*, pp. 167–170; Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 267–268; Nicolae Chivulescu, *Armand Călinescu, om de stat și conducător de țară*, București, Editura Lucman, [1998], pp. 321–322).

ofereau pe de o parte prilejul creșterii vizibilității acestora, iar pe de altă parte, ocazia efectuării unei propagande intense în favoarea noului regim („epoca renașterii naționale”) și a Conducătorului său, regele Carol al II-lea.

La 16 august 1939, principala structură instituțională care controla acțiunile propagandistice, Subsecretariatul de Stat al Propagandei (transformat în Ministerul Propagandei Naționale, la 3 octombrie 1939), de pe lângă Ministerul de Interne, transmitea tuturor autorităților avizate că organizarea și coordonarea activităților de propagandă trebuiau să se facă „după norme noi corespunzătoare epocii de renaștere națională”. De aceea, subsecretarul de stat al Propagandei solicita următoarele:

[...] pe viitor, orice manifestare de propagandă, care va avea loc în județul Dvs. ne va fi adusă la cunoștință din timp, comunicându-ni-se programul și toate detaliile, pentru a le putea supune unui studiu amănunțit și interveni sub orice formă, când constatăm că este cazul, pentru a da amploarea și importanța cuvenită evenimentului. [...] ca să ne aflăm în mijlocul lor, cu toate elementele necesare și cu tot materialul util, pentru a forma o unitate de gândire, o unitate de acțiune și un singur ideal al timpurilor noi¹⁸.

Festivitățile prilejuite de aniversarea zilei de naștere a suveranului au fost foarte bine puse la punct de către Ministerul Propagandei Naționale, deși exacerbarea evenimentului reprezenta un contrast evident față „terorismul de stat”¹⁹ de la sfârșitul lunii septembrie, încercându-se minimalizarea impactului negativ, pe care crimele legionare și antilegionare l-au produs la nivelul populației.

Ziua de 16 octombrie a fost sărbătorită cu un fast deosebit în toată țara, iar cultul personalității regelui Carol al II-lea a luat proporții neimaginabile până atunci: „Cheltuieli importante de la buget. Elogii, cadouri scumpe, festivități, program radio, torțe – toate având un sigur scop: proslăvirea regelui. Aceasta era propaganda oficială”²⁰.

Ziua de naștere a suveranului a fost anunțată printr-un manifest al Frontului Renașterii Naționale, tipărit și afișat în toate localitățile din țară, prin care partidul unic invita „toată suflarea românească să se asocieze la manifestarea de omagiere a **iubitului nostru Suveran** (s.n.)”, deoarece ziua respectivă era considerată ca fiind „o zi de mare sărbătoare națională în care 20 [de] milioane de suflete românești își unesc gândul (subl. n.) rugându-l pe cel a tot puternic (*sic!*) să deie sănătate și viață lungă Marelui nostru Rege”²¹.

Potrivit manifestului menționat, în capitala României, partidul unic organiza, în după amiaza zilei respective, în sala Ateneului Român, „o Mare Manifestare Cetățenească”, în prezența membrilor guvernului condus de Constantin Argetoianu. Cei trei secretari generali ai F.R.N. (N. Cornățeanu, secția Agricultură; V. Vâlcovici, secția Comerț și Industrie și, respectiv, S. Dragomir, secția Ocupațiuni intelectuale),

¹⁸ ANSJ Vâlcea, fond Prefectura județului Vâlcea, dosar nr. 87/1939, f. 45–45v.

¹⁹ *Istoria României*, vol. VIII, ..., pp. 404–405.

²⁰ Niculae Cristea, *op. cit.*, p. 176.

²¹ ANSJ Olt, fond Prefectura Romanaii, dosar nr. 46/1939, f. 141.

adresându-se românilor, conchideau: „**Români**, / Această zi mare trebu[i]e să fie un prilej de înălțare sufletească. **Cu toții într-un gând să arătăm Suveranului țării iubirea plină de devotament în care nația recunoscătoare înconjoară în fiecare moment pe Regele său**” (s.n.)²².

Se poate constata, cu ușurință, faptul că textul semnat de cele trei persoane, simbolizând partidul regelui, era redactat de o asemenea manieră încât sugera și, chiar, crea impresia de adeziune totală a populației față de regimul regelui Carol al II-lea. Imaginea întregii națiuni, implicată „trup și suflet” în activitățile specifice regimului, a constituit, în fapt, una din tehnicile principale ale propagandei carliste și corespunde cu ceea ce Jean-Marie Domenach numea „regula unanimității și a contagiunii”, bazată pe faptul că individului îi este foarte greu să facă notă discordantă față de o atitudine, opinie generală:

Cei mai mulți oameni [...] îndrăznesc rar să tulbure armonia din jurul lor emițând o opinie contrară ideii generale. Prin urmare, un număr mare de opinii publice nu sunt în realitate decât o sumă de conformisme și nu se mențin decât prin impresia pe care o are subiectul, anume că opinia pe care o exprimă este și opinia generală, în unanimitate exprimată în jurul său. Propaganda va avea deci ca sarcină să întărească această unanimitate și chiar să o creeze artificial²³.

În toată țara, trebuia respectat și pus în scenă același program-model sau altfel spus, în capitală și în cele 10 regiuni administrativ-teritoriale, numite ținuturi, se desfășura același spectacol, dar cu actori diferiți. În capitala României, actorii principali erau regele și membrii Guvernului partidului unic, acompaniați de „corpurile profesionale constituite” (reprezentanții instituțiilor publice, civile, militare și religioase și ai asociațiilor culturale) și un public numeros, prezenți la manifestație mai mult din obligație de serviciu decât dintr-o reală convingere. În restul teritoriului, spectacolul era pus în scenă de către reprezentanții regelui în teritoriu (cei zece rezidenți regali, în capitalele ținuturilor, și reprezentanții Guvernului, în capitalele județelor care nu erau reședință de ținut, autoritățile civile, militare și bisericesti, comunitatea locală.

Elocvente în acest sens sunt instrucțiunile telegrafice trimise, la 14 octombrie 1939, de către ministrul de Interne, autorităților din subordine. Astfel, concomitent cu „marea manifestație cetățenească” de la București din sala Ateneului Român, în capitalele celor zece ținuturi și în localitățile de reședință ale județelor, la aceeași oră (16.00), trebuiau să se țină adunări publice asemănătoare în prezența rezidenților regali și a membrilor consiliului superior al F.R.N.²⁴. Potrivit instrucțiunilor telegrafice trimise de la București, toate autoritățile locale aveau ordin să ia măsuri urgente pentru tipărirea și afișarea manifestului partidului unic într-un număr cât mai mare

²² ANSJ Olt, fond Prefectura Romanai, dosar nr. 46/1939, f. 141..

²³ Jean-Marie Domenach, *Propaganda politică*, traducere de Dana Lungu și Dan Lungu, Prefață de Dan Lungu, Iași, Institutul European, 2004, p. 68.

²⁴ ANSJ Olt, fond Prefectura Romanai, dosar nr. 46/1939, f. 131.

(„îndestulător”) în orașe, comune urbane și rurale²⁵. De exemplu, numai în județul Romanați²⁶, prefectul a distribuit, pentru a fi afișate în locurile cele mai frecventate de către populație, 960 de exemplare cu manifestul F.R.N. (100 de exemplare pentru fiecare plasă, 80 de exemplare pentru Poliția orașului Corabia, 80 de exemplare pentru Poliția orașului Balș și 200 de exemplare pentru Poliția orașului Caracal)²⁷. În județul Gorj, ca de altfel în toate localitățile din țară, manifestul F.R.N. a fost afișat în toate comunele urbane și rurale, și, pentru a putea fi adus la cunoștința generală, autoritățile comunale rurale l-au citit sătenilor²⁸.

Autoritățile administrative și reprezentanții locali ai F.R.N. trebuiau să colaboreze în vederea organizării, în capitala fiecărui județ, a unei adunări publice, la ora 16.00, la care „să se preamărească iubitul nostru suveran cu prilejul aniversării nașterii sale”.

La aceste întruniri „vor participa toți șefii de autorități, funcționarii publici în uniformă F.R.N., membri din localitate ai frontului, magistratura, școlile și public cât mai numeros. D[umnea]v[oa]s[tră] personal (prefecției – n.n.), împreună cu reprezentanții autorității, ai instituțiilor de cultură veți stabili programul serbării și veți raporta de executare”²⁹.

La 13 decembrie 1939, comandantul general al Gărzilor Naționale a F.R.N., Petre Georgescu, transmitea telegrafic reprezentanților locali ai partidului unic și ai Gărzii Naționale, ordinul ministrului F.R.N., Constantin C. Giurescu, prin care îi înștiința pe secretarii F.R.N. de ținut și județ să participe la solemnitatea aniversării zilei de naștere a regelui Carol al II-lea și să-i transmită acestuia telegrame omagiale. De asemenea, unitățile locale de Gardă Națională trebuiau să participe cu „întreg efectivul prezent” și să raporteze în scris despre cum s-a desfășurat în teritoriu solemnitatea respectivă³⁰.

La 15 octombrie, ministrul de Interne dădea ordinul telegrafic ca, în ziua de 16 octombrie, să se închidă toate școlile și instituțiile publice, iar la localurile acestora să se arboreze drapelul național³¹. În aceeași zi, ministrul Ordinei Publice dădea ordin ca pe lângă arborarea drapelului național, în toate localitățile din țară, urbane și rurale, „vitrinele prăvăliilor să fie aranjate în aspectul festiv impus de

²⁵ ANSJ Olt, fond Prefectura Romanați, dosar nr. 46/1939, f. 131.

²⁶ Județul Romanați avea, potrivit împărțirii administrative-teritoriale din aprilie 1939, 6 plăși și 114 localități, din care 3 orașe (Diana-Mihaela Păunoiu, *Rezidența regală a Ținutului Olt (1938–1940)*, București, Editura Academiei Române, 2012, p. 136).

²⁷ *Ibidem*, f. 127.

²⁸ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 38/1939, f. 17.

²⁹ ANSJ Olt, *op. cit.*, f. 132–133.

³⁰ ANSJ Olt, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Olt, dosar nr. 2/1939, f. 38; ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dosar nr. 4/1939, f. 128–129.

³¹ ANSJ Olt, fond Prefectura Romanați, dosar nr. 46/1939, f. 122, 126.

însemnătatea zilei”³². În mediul rural, intelectualii trebuiau să le vorbească participanților la festivități, despre însemnătatea zilei³³.

Pe baza ordinelor de la București, autoritățile locale au dat, la rândul lor, instrucțiunile necesare pentru succesul sărbătoririi zilei de naștere a suveranului. De exemplu, prefectul județului Dolj, colonelul Romulus Dimitriu, transmitea telefonic pretorilor și primarilor urbani să ia măsuri pentru ca

[...] să se organizeze în fiecare comună câte un festival cu caracter național patriotic pentru preamărirea M. S. Regelui. Inițiativa pentru organizarea acestor festivaluri va fi luată de comun acord cu căminele culturale. [...] veți da dispoziții fiecărui primar să trimită câte o telegramă omagială M.S. Regelui și D[omnu]lui Ministru de Interne”³⁴.

În capitala Regatului Român, sărbătoarea a atins „cote înalte”: adularea și elogierea regelui au completat „tabloul” festiv, conturat vizual prin pavoazarea instituțiilor cu portretul regelui și lozinci cu citate din discursurile acestuia; întruniri publice, emisiuni radiofonice, articole omagiale în presă, defilări etc.³⁵.

Cuvântările ținute la „marea manifestația cetățenească”, ședința festivă a F.R.N. de la Ateneul Român, scoteau în evidență calitățile de Conducător ale regelui Carol al II-lea. Prim-ministrul Constantin Argetoianu vorbea despre încrederea pe care toți trebuiau s-o aibă în rege, „îndrumătorul nostru”, deoarece acesta era înzestrat de Dumnezeu cu o „desăvârșită claritate de vederi”, cu o „intuiție”, specifică „numai marilor conducători de neamuri”, „cu o neșovăielnică voință”³⁶.

Ministrul pentru organizarea F.R.N., istoricul Constantin C. Giurescu, a ținut o cuvântare (care, pe lângă urările adresate regelui, conținea și un manifest-program al F.R.N.³⁷), despre importanța regelui și a partidului unic pentru destinele statului român. Se dorea „spulberarea umbrei de neîncredere” care exista în rândul politicienilor și al populației, relativ la viabilitatea F.R.N. Urările adresate regelui erau exprimate de către ministru în numele tuturor membrilor F.R.N. și „al celor care Îi închină munca și credința lor”, „strânși uniți în jurul Său, la bine și la rău”:

[...] să-i spunem cu iubire și adânc respect: “Întru mulți și fericiți ani!” Să ajungă Regele nostru la adânci bătrânețe, puternic și ager ca astăzi; să vadă crescând rânduri de tineri și să se bucure de credința și munca lor. Să vadă înflorind neconținut spiritul românesc, pentru îmbogățirea căruia a lucrat ca nimeni altul. Să fie înconjurat de toată roada [roadele] pământului pe care-l iubește și-l vrea îmbogățit ca o grădină. Pacea să însoțească pururea pașii Regelui, iar prosperitatea să-i încunun[ze] eforturile [...]”³⁸.

³² ANSJ Olt, fond Prefectura Romanați, dosar nr. 46/1939, f. 135.

³³ *Ibidem*, f. 136.

³⁴ ANSJ Dolj, fond Prefectura județului Dolj, dosar nr. 204/1939, f. 157.

³⁵ Nu vom insista asupra evenimentelor din București, deoarece principalele momente au fost surprinse în câteva lucrări de sinteză, dintre care menționăm: *Istoria Românilor*, vol. VII, ..., p. 405; Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 268–270; Petre Țurlea, *Partidul unui Rege: Frontul Regnașterii Naționale*, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 136–141.

³⁶ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 269.

³⁷ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 140.

³⁸ „România” din 18 octombrie 1939, apud Petre Țurlea, *op. cit.*, pp. 139–140.

Urările adresate suveranului de către ministrul pentru organizarea F.R.N., dincolo de exprimarea poetică, conțineau un mesaj important: practic se conturează ideea persistenței regimului carlist, „patronat” de către regele Carol al II-lea.

„Elogiile la adresa regelui curgeau în cascadă”³⁹ nu numai în capitala României, ci și în restul țării, fiind orchestrate de autoritățile propagandistice.

La ora 11.00, în toate bisericile din țară s-a oficiat câte un tedeum pentru ziua de naștere a regelui Carol al II-lea, inclusiv la bisericile care nu erau de rit ortodox, la acestea participând și reprezentanți ai autorităților civile și militare. De pildă, la 14 octombrie, prefectul județului Romanți, colonelul M. Dobriceanu, îl înștiința pe președintele comunității israelite, că de ziua regelui, trebuia să fie luate măsurile necesare pentru ca la sinagoga comunității respective să se officieze un serviciu religios la ora 11.00. Din partea prefecturii era delegat să participe Ioan Raicu (care avea funcția de subșef de birou)⁴⁰.

În Ținutul Mureș, la Alba Iulia, ziua de 16 octombrie a început printr-un Te Deum oficiat la Catedrala „Încoronării”, la finalul căruia, comandantul garnizoanei a ținut o cuvântare despre însemnătatea zilei, aducând elogii regelui și regimului său. După-amiaza, în sala Teatrului „Caragiale”,

s-a desfășurat un program artistic, prilej nou pentru omagierea regelui Carol al II-lea de către un „public select, unit în cuget și simțiri”⁴¹.

Activități de proslăvire a Conducătorului s-au desfășurat și la Blaj, realizările glorioase ale monarhului reprezentând elementul-cheie al cuvântărilor.

În Craiova, reședința Ținutului Olt, „spectacolul” a fost grandios. La toate școlile din oraș, străjerii și-au început programul festiv de dimineață. Timp de o oră și jumătate (începând de ora 9.00), potrivit ordinilor Ministerului Educației Naționale, „În această zi se va oficia la toate școlile serviciu religios, după care va urma o serbare străjerească și conferința despre M.S. Regele Carol [al] II[-lea] evidențiindu-se preocuparea Sa pentru educația și viitorul Tineretului nostru”⁴². Apoi, între 10.30 și 11.00, trebuiau să se deplaseze, pe detașamente, spre catedrala municipiului⁴³.

Potrivit programului general, întocmit pe baza ordinilor autorităților centrale, la ora 11.00, Te Deum-ul a fost oficiat la Catedrala Sf. Dumitru, unde participanții s-au prezentat, conform normelor prestabilite, în ținută de sărbătoare: membrii F.R.N. în uniformă, cu cămașă albă și decorații, magistrații în robă, iar civilii în frac, cu decorații⁴⁴. Toți funcționarii publici trebuiau să poarte uniforme F.R.N.

³⁹ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 269.

⁴⁰ ANSJ, Olt, fond Prefectura județului Romanți, dosar nr. 46/1939, f. 125.

⁴¹ Cristina Mănea, *Manifestările aniversare, expresie a cultului personalității regelui Carol al II-lea*, în „Buletinul cercurilor științifice studențești. Arheologie – Istorie”, 2/1996, p. 270.

⁴² ANSJ Dolj, fond Liceul Elena Cuza Craiova, dosar nr. 1/1939–1940, f. 83.

⁴³ ANSJ, Olt, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 13/1938–1940, f. 27.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 25.

și să fie prezenți, inițial, în curtea Colegiului „Carol I”, la ora 10.00, unde intrau sub comanda Gărzilor Naționale ale F.R.N. pentru a lua parte la întregul ceremonial⁴⁵.

După cuvântarea de la finalul Te Deum-ului, ținută de reprezentantul autorității militare cu cel mai mare grad, participanții mergeau de la catedrală până în piața palatului administrativ/rezidențial într-un anume fel, creând imaginea de procesiune. În fața palatului rezidențial, o jumătate de oră (12.00 și 12.30) era rezervată paradei corpurilor profesionale și politice, ai căror reprezentanți defilau în ordinea următoare: comandamentele străjerești de ținut, județ și municipiu; stolurile de străjeri și străjere (în ordinea stabilită de Comandamentul Străjii Țării), breslele (în ordinea stabilită de Chestura Poliției Craiova), comandamentul F.R.N. (de ținut, județ și municipiu) și comandamentul militar al paradei și trupele militare (în ordinea stabilită de garnizoană)⁴⁶.

Defilarea corpurilor profesionale și politice era urmată de ceremonialul străjeresc, spectacol acompaniat de fanfara militară. Astfel, stolurile străjerești formau careul în fața palatului administrativ, „coloanele ocolind palatul rezidențial, parcul și str[ada] I.C. Brătianu”, după care:

Se va intona “Ruga”, apoi stolurile vor intona, împreună cu muzica [fanfara militară], Imnul Regal. Urmează Deviza [„Credință și Muncă pentru Rege și Țară”], Crezul străjerului, Cuvântul Comandantului Ținutului Străjeresc Olt – dl. C. Tomescu. După cuvântare, stolurile vor cuvânta urarea [adresată regelui] și “Regele coboară printre noi”⁴⁷.

Comandantul Ținutului Străjeresc Olt, Gheorghe Tomescu, a ținut „o impresionantă cuvântare, evidențiind măreția acelei zile sfinte pentru neamul Românesc”⁴⁸.

În după-amiaza zilei de 16 octombrie, la ora 16.00, marea adunare publică s-a desfășurat în sala de teatru a Colegiului Național „Carol I”, unde era invitată să se asocieze cât mai multă populație pentru succesul „manifestării de omagiere a Iubitului Nostru Suveran”⁴⁹. Programul era astfel întocmit încât chiar și o simplă lectură a acestuia trădează adevăratul motiv al organizării marii adunări publice de la Craiova: elogierea regelui Carol al II-lea. „Spectacolul” începea cu intonarea Imnului Regal de către un cor. Elogiile debutau cu „Omagiul Armatei”, care era adus de către generalul Magereanu, după care se rostea deviza F.R.N. („Regele și Națiunea – Munca și Credința”⁵⁰). Cuvântările omagiale ale autorităților politice și administrative se țineau într-o ordine prestabilită, după cum urmează: secretarul F.R.N. pentru intelectuali, primarul municipiului Craiova, secretarul F.R.N. pentru Industrie și Comerț și cel pentru Agricultură și Muncă manuală, prefectul județului

⁴⁵ *Ibidem*, f. 27.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 37/1939, f. 104.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ „Buletinul Oficial al Ținutului Olt”, Craiova, an II, nr. 22, 1 noiembrie 1939, p. 12.

⁴⁹ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 37/1939, f. 104v.

⁵⁰ „Buletinul Oficial al Ținutului Olt”, Craiova, an II, nr. 1–4, 1 ianuarie – 1 februarie 1939, p. 4.

Dolj și rezidentul regal al Ținutului Olt⁵¹, elogiindu-se regele și regimului său. Ultimul discurs, cel al lui Dinu Simian, sublinia „calitățile excepționale și muncă neobosită pusă în slujba Patrie pe care o depune M.S. Regele, a cărei zi de naștere o sărbătorește toată suflarea românească”⁵².

Programul artistic cuprindea următoarele momente dedicate exclusiv proslăvirii regelui:

1. „Odă”, Majestății sale Regelui Carol [al] II[-lea], recitată de d-l Remus Comăneanu.
2. „Imn de Slavă”, cântat de corul Căminului Cultural Orășenesc „M. Eminescu”.
3. „Închinare”, Majestății sale Regelui Carol [al] II[-lea], recitată de d-l Remus Comăneanu.
4. „Regele coboară între noi”, cor. de elevele străjere ale Școalei Normale de Fete.
5. Imnul regal, cântat de întreaga asistență⁵³.

Telegrama omagială, adresată, în numele întregii populații din Ținutul Olt, regelui Carol al II-lea de către rezidentul regal Dinu Simian, a fost citită participanților la festivități. Elogiile creau impresia de adeziune totală a populației la regimul carlist, de devotament și încredere în capacitatea suveranului de a conduce destinele țării. Redăm mai jos conținutul său:

Ziua de astăzi se împletește cu noile destine ale Poporului Român. Preamărirea ei este sărbătoarea cea mai de seamă a neamului nostru. În mijlocul vijeliei ucigătoare, dezlănțuită cu furie și devastatoare de drepturi și îndatoriri, Majestatea Voastră *conduceți cu mână sigură rosturile noastre* pe pământ străbun. În aceste vremi *în toate casele Ținutului Olt* ridicăm necontenite rugi de slavă către Atotputernicul Dumnezeu, ca să vă dăruiască viață lungă și cea mai strălucitoare dintre domnii. *Cu toții, de la mic la mare, suntem un gând și un suflet, strâns uniți în jurul Tronului*, și rugăm pe Majestatea Voastră, cu respectoasă supunere, să binevoiți a primi cele mai arzătoare urări de fericire și *asigurarea celui mai nețărmurit devotament (subl. n.)*. Suntem siguri că prevederea divină care s'a revărsat asupra Măriei Voastre este chezașia noastră de trăinicie în România de-a pururi unită și nedespărțită și a generațiilor viitoare [...] ⁵⁴.

Această telegramă a fost publicată, împreună cu răspunsul regelui („Vă mulțumesc pentru foarte caldele urări ale Ținutului Olt”), în „Buletinul Oficial al Ținutului Olt”⁵⁵, tot în vederea popularizării mesajului în rândul unui public cât mai larg. Se poate constata și cu această ocazie „regula unanimității și a contagiunii”, deja menționată, specifică mecanismelor de propagandă.

Inspectoratul Regional de Poliție al Ținutului Olt raporta, Direcției Generale de Poliție și rezidenței regale, că în ziua de 16 octombrie, a avut loc în întreg ținutul „o entuziastă manifestație de simpatie față de Tron și Dinastie”: în toate orașele au fost oficiate tedeumuri, iar, în școli, profesorii au vorbit elevilor „în

⁵¹ ANSJ Dolj, fond Rezienda Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 13/1938–1940, f. 26.

⁵² „Buletinul Oficial al Ținutului Olt”, Craiova, an II, nr. 22, 1 noiembrie 1939, p. 12.

⁵³ ANSJ Dolj, fond Rezienda Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 13/1938–1940, f. 26.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 2/1939, f. 37, 53.

⁵⁵ „Buletinul Oficial al Ținutului Olt”, Craiova, an II, nr. 22, 1 noiembrie 1939, p. 1.

cuvinte impresionante despre Marele Străjer”; după-amiază, începând cu ora 16.00, au avut loc adunările F.R.N., desfășurate conform programelor prestabilite⁵⁶.

Peste tot (cel puțin aparent) proslăvirea regelui s-a făcut la cote înalte. În județul Romanați, în dimineața zilei de 16 octombrie, la fel ca și în restul țării, a avut loc, în capitala județului, în orașele nereședință de județ și în toate comunele rurale, un serviciu religios în prezența autorităților locale și a unui număr mare de cetățeni. După-amiază, în toate localitățile din județ, au avut loc „aceleași manifestări”, în sălile teatrelor locale sau, acolo unde nu existau teatre, în săli anume amenajate pentru evenimentul respectiv⁵⁷.

Programele, elaborate, în mediul urban, de către autoritățile locale și, în mediul rural, de către intelectuali, au fost conforme cu dispozițiile primite de la autoritatea centrală. Acestea au constat în intonarea imnului regal la început și la sfârșit, cuvântări omagiale, cântece cântate de coruri străjerești („Urare de sănătate pentru M.S. Regele”; „Marș străjeresc”, „Pe-al nostru steag”, „Inimi de străjeri”, „Purtăm în suflet bărbăție” etc.), poezii recitate de străjeri („De ziua regelui”, „În jurul regelui cu toții”, „Străjerul” etc.), ceremoniale străjerești, retrageri cu torțe⁵⁸.

În orașul Caracal, capitala județului Romanați, în afară de manifestul F.R.N., a mai fost distribuit, în rândul populației, un manifest-convocare elaborat de prefect și primar, reprezentând, în fapt, o particularizare a puterii centrale și locale, prin semnarea acestuia de către două persoane cunoscute și cu autoritate în comunitatea respectivă. Scopul mării manifestări cetățenești din după-amiaza zilei de 16 octombrie era clar exprimat în manifestul-convocare:

„[...] Pentru a preamări acest prilej de înălțare sufletească, să ne adunăm cu toți și să arătăm prin această manifestare, iubirea noastră recunoscătoare și plină de înalt devotament către Suveran”⁵⁹.

Raportând ministrului de Interne, prefectul județului Romanați, colonelul M. Dobriceanu, consemna că, în întreg județul, „toți cetățenii și locuitorii rurali (sic!) au luat parte în număr însemnat, cu femei [și] copii, și au manifestat călduros pentru M.S. Regele, urându-i viață lungă și fericită pentru binele, propășirea și pavăza neamului”⁶⁰.

În același raport, se menționa faptul că publicul a fost numeros, făcând „ca teatrul comunal să fie cu totul neîncăpător”⁶¹. Același prefect, însă, în 15 octombrie, dăduse ordin autorităților din subordine să ia măsurile necesare pentru ca la adunările cetățenești din după amiaza zilei de 16 octombrie, „să ia parte tot ceea ce

⁵⁶ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 38/1939, f. 57.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 11-11v.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 12; ANSJ Olt, Prefectura județului Romanați, dosar nr. 46/1939, f. 140.

⁵⁹ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 38/1939, f. 13.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 11v.

⁶¹ ANSJ Olt, Prefectura județului Romanați, dosar nr. 46/1939, f. 138.

e prezent în[tr-o] comună”⁶². Având în vedere natura regimului politic în care se desfășura evenimentul festiv și din corelarea celor două documente, se poate că afirma că prezența mare a populației era și o consecință a „organizării” evenimentului de către autorități.

În orașul Corabia, cu ocazia aniversării a 46 de ani de la nașterea regelui Carol al II-lea, programul festivității și discursurile au fost la „înălțimea așteptărilor”. Dintre cuvântările omagiale, o reținem pe cea a primarul orașului, locotenent-colonelul I. Protopopescu, ținută în sala teatrului „Traian”. Redăm mai jos un fragment din cuvântarea respectivă, fiind elocvent pentru evidențierea dimensiunii pe care o atinsese cultul personalității regelui Carol al II-lea în acea perioadă:

În ceasurile grele prin care trece omenirea, să fim fericiți și mândri că avem un Rege înțelept [...], [care] și-a cucerit prin iubire și prin muncă Națiunea. Iar astăzi când cu atâta destoinicie cârmu[i]ește destinele țării, când este poate cel mai desăvârșit cunoscător al nevoilor ei, înțelege de cât folos i-a fost apropierea nemijlocită cu realitatea vieții naționale și sociale, de trăirea bucuriilor și necazurilor alături de popor, de aceea potrivirea bățăilor de inimi la Rege și la țaran. Iată de ce, românul nostru, spre deosebire de alte seminiți, își iubește cu dragoste nețărmuită înaltul Comandant, tovarăș nedespărțit la bine și la rău, și iată de ce la El: Rege însemnează Țară și Țară înse[a]mnă Rege. La noi cele două suveranități Regele și Poporul sunt înfrățite în cuget, în credință, în muncă și în năzuință. [...]

Nu se poate privi opera Regalității decât cu uimire și admirație adâncă. La noi Regele este un instinct, nu putem trăi fără El, am fi ca o turmă răsleață, ne-ar lipsi puterea de raliere, n'am avea Steag. În Rege simțim avântul de a lupta, forța de a zidi. Astăzi, acel ce simbolizează năzuințele întregului nostru Popor, cârmuitorul destinelor noastre pe valurile agitate ale Istoriei contemporane, este o Personalitate de uriașe proporții, ale cărui virtuți pro[i]ectează până departe în negura viitorului luminile unui îndreptar de viață nouă: este M.S. Regele Carol al II-lea, Marele Străjer al Țării, Salvatorul României cel dintâi gata la Datorie [...]⁶³.

Cuvântarea primarului orașului Corabia era construită în conformitate cu normele propagandistice ale regimului. Regele este prezentat ca un garant al liniștii interne în contextul instabilității europene, ca un Conducător, ale cărui preocupări și obiective se identifică cu cele ale poporului român, ca singurul „Cârmuitor” spre care se pot îndrepta toate aspirațiile românilor și de care sunt legate trecutul, prezentul și viitorul țării.

Asigurându-l pe rege de loialitatea cetățenilor din oraș, primarul îi trimitea lui Carol al II-lea următoarea telegramă omagială:

Cu ocazia Aniversării a 46 [de] ani de la nașterea Majestății Voastre, cetățeni[i] orașului Corabia uniți în jurul Tronului își îndreaptă gândul smerit către Marele Străjer al Neamului și Salvatorul României, rugând pe A-Tot-Puternicul să Vă dăruiască viață îndelungată pentru propășirea și fericirea scumpei noastre Patrii⁶⁴.

⁶² *Ibidem*, f. 136.

⁶³ *Ibidem*, f. 144, 146.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 143.

În județul Vâlcea, ziua de naștere a regelui Carol al II-lea a fost sărbătorită tot ca o mare sărbătoare națională. Te Deum-ul principal a fost oficiat la Catedrala Sf. Episcopii a Râmnicului de către episcopul Irineu și un sobor de preoți, alături de care au participat toate autoritățile civile, militare și politice, formațiunile străjerești etc. La fel ca și în alte orașe, și în Râmnicu Vâlcea, solemnitatea religioasă a fost urmată de parada corpurilor profesionale și politice, precum și de expedierea unei telegrame omagiale⁶⁵. Conținutul telegramei, adresată în numele întregii populații din județul Vâlcea de către prefectul locotenent-colonelul Anton Teodorescu, era următorul:

Populația de pe plaiurile județului Vâlcea trimite în această zi însoțită de Dumnezeu întreaga ei dragoste și profundul ei devotament Majestății Sale Regelui Carol al II-lea a cărui aniversare o sărbătorește astăzi cu adâncă bucurie într[e]aga obște românească. Rădicând rugă fierbinți Celui Atotputernic pentru gloria și sănătatea Dinastiei Române Vă urăm, Majestate, ani mulți fericiți pentru binele și fericirea Neamului românesc (...)⁶⁶.

După-amiază, începând cu ora 16.00, în sala Teatrului „Adreani”, a avut loc marea întrunire publică, la care a participat un public numeros. Imnul regal a fost intonat de corul Seminarului „Sf. Nicolae”, programul constând din coruri și recitări alternative cu caracter patriotic și omagial („Eroii”, „Trăiască România Mare”, „Peste deal” etc.)⁶⁷.

Cuvântarea profesorului N. Angelescu a reprezentat „*apologia marilor realizări ale Ilustrului nostru Suveran* (s.n.), insistând mai ales asupra marii opere de împăciuire și înfrățire internă prin desființarea partidelor politice și crearea F.R.N.”⁶⁸. Festivitățile s-au încheiat cu imnul regal, „în aclamațiunile entuziaste și unanime ale publicului”⁶⁹.

Potrivit dării de seamă, întocmită de prefectul județului Olt, colonelul Emil Broșteanu, înaintată rezidentului regal al Ținutului Olt, la 19 octombrie 1939, ziua de naștere a regelui Carol al II-lea s-a desfășurat într-o atmosferă de euforie și entuziasm general în tot județul⁷⁰.

Orașul Slatina, localitatea de reședință a județului Olt, „a îmbrăcat haina de sărbătoare, toate străzile, edificiile publice și particulare fiind pavoazate cu steaguri tricolore și covoare”⁷¹.

⁶⁵ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dosar nr. 4/1939, f. 131.

⁶⁶ ANSJ Vâlcea, fond Prefectura județului Vâlcea, dosar nr. 58/1939, f. 63.

⁶⁷ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dosar nr. 4/1939, f. 131–132.

⁶⁸ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dosar nr. 4/1939, f. 131.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 38/1939, f. 35–36.

⁷¹ ANSJ Olt, fond Prefectura județului Olt, dosar nr. 25/1939, f. 48.

Imaginea participanților, îmbrăcați în uniforme specifice regimului carlist (cele ale partidului unic și ale străjerilor) sau în alte haine de sărbătoare (costume tradiționale etc.), completa și dădea „consistență” respectului și dragostei pe care populația le purta regelui:

Pe străzile orașului, uniforme albe ale străjerilor și albastrul uniformelor F.R.N. adăogate la buna dispoziție a oamenilor și la limpezimea cerului albastru, dau acestei zile toate mărirea sărbătorească și arată cu câtă nețărmită dragoste și credință își sărbătorește poporul românesc pe REGELE său iubit⁷².

Programul străjeresc a început de la ora 8.00 și a constat în ceremonialul ridicării pavilionului (un ritual complex), evocarea de către comandanții de stoluri a regelui Carol al II-lea, câte o șezătoare a fiecărui stol, urmate de defilare: „*Până la ora 11.00 văzduhul era plin de imnuri de slavă și cântecele străjerești ieșite din piepturi tinere la toate școlile din oraș* (s.n.)”⁷³.

La ora 11.00, la fel ca în restul țării, a început sărbătoarea întregii comunități locale (în perspectivă, națională), străjerii alăturându-se restului participanților din programul prestabilit (corpurile profesionale civile, militare și politice) și a populației, în vederea asistării la Te Deum-ul închinat regelui Carol al II-lea:

[...] coloanele de străjere și străjeri și ale gărzilor naționale [ale] F.R.N. completau rândurile mărețe ale armatei în fața Catedralei orașului, iar publicul nemaiaivând loc în biserica ce devenise neîncăpătoare față de mulțimea celor ce veniseră să înalțe rugă lui Dumnezeu pentru REGELE lor slăvit, umplea întreaga curte a Catedralei și străzile din jurul ei. [...] Cu toată mulțimea imensă ce ocupase ultimul loc în lăuntru Sf. Locaș, slujba s-a oficiat într-o atmosferă de reculegere și înălțare sufletească nemaîntâlnită în orașul nostru⁷⁴.

La sfârșitul solemnității religioase, comandantul Garnizoanei, colonelul Buttescu, a rostit o „emoționantă cuvântare”, referitoare la importanța zilei pentru Armata română, al cărui „comandant suprem și ocrotitor este M.S. REGELE CAROL [al] II[-lea]. Soldații și publicul au acoperit cuvântarea d[omnu]lui Buttescu *cu ovații lungi și entuziaste pentru Suveran și pentru M.S. MARELE VOIEVOD MIHAI* (s.n.)”⁷⁵.

În perioada dintre Te Deum și adunarea cetățenească din după-amiaza zilei, în sala de mese a Regimentului 3 Dorobanți, a avut loc o serbare ostășească, închinată regelui Carol al II-lea. Programul „artistic”, executat cu concursul societății corale „Ciprian Porumbescu” din localitate, și cuvântarea rostită de un concentrat, au stârnit „entuziasmul întregii asistențe”⁷⁶. La această serbare ostășească au participat, alături de reprezentanții autorităților militare, laice și

⁷² ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dosar nr. 38/1939, f. 35.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 36v.; ANSJ Olt, fond Prefectura județului Olt, dosar nr. 25/1939, f. 48.

⁷⁵ ANSJ Olt, fond Prefectura județului Olt, dosar nr. 25/1939, f. 48v.

⁷⁶ *Ibidem*.

religioase, și refugiații polonezi, găzduiți în oraș, precum și o numeroasă asistență civilă.

Programul prestabilit pentru marea adunare cetățenească din amfiteatrul Liceului „Radu Greceanu” a început la ora 16.00 și a fost pus în scenă de către elevii străjeri de la școlile din Slatina, în prezența unui public numeros. Ceremonialul de deschidere a constat în imnul regal, intonat de un cor mixt, deviza și crezul străjerului. Cuvântarea colonelului Emil Broșteanu, prefectul județului Olt, a constat în „nesfârșite” elogii aduse regelui Carol al II-lea și regimului său. Redăm mai jos următorul fragment, privind discursul menționat, din darea de seamă întocmită chiar de către prefect:

După ceremonialul de deschidere, d-l Colonel Emil Broșteanu, prefectul județului Olt, a luat cuvântul arătând prin cuvinte calde și emoționante ce însemnează M.S. REGELE CAROL [al II-lea] pentru poporul românesc, pentru propășirea și fericirea lui și pentru paza horarelor noastre, arătând cu câtă dragoste și iubire de Țară REGELE nostru *conduce poporul cu înțelepciune și pricepere, cum rar se întâlnește la conducătorii popoarelor lumii* (s.n.), reușind prin căldura sufletului său și prin patriotismul cu care a condus Țara, să o salveze atunci când era la marginea prăpastiei și să-i dea liniște înlăuntru, prestigiu și respect în afară⁷⁷.

Imaginea regelui era conturată de către prefect – reprezentant al puterii centrale într-un teritoriu delimitat – în termenii proprii propagandei carliste, care, de altfel, erau singurii acceptați de către mecanismul cenzurii. Regele era „prezentat” publicului larg ca salvatorul țării, ca fiind unul dintre puținii „suverani înțelepți ai lumii”, garantul progresului țării și al fericirii poporului român, precum și al păstrării integrității teritoriale, a granițelor statului unitar român. Regele Carol al II-lea era „prezentat” publicului larg, ca suveranul care s-a format ca adult în mijlocul poporului, identificându-se cu dorințele și nevoile neamului românesc.

Omagiile aduse regelui de către reprezentanții puterii erau în contrast „flagrant” cu realitățile, destul de recente în memoria colectivă pe vremea aceea, consemnate, însă, de istorie. Erau puse sub tăcere renunțările principelui moștenitor Carol la tronul Regatului Român din deceniul al doilea al secolului al XX-lea⁷⁸, precum și alte acțiuni concertate de către regele Carol al II-lea, care nu au demonstrat tocmai patriotismul regelui, de care se vorbea începând din februarie 1938⁷⁹. Relevant, în acest sens, este următorul citat din documentul menționat:

Prin emoționante cuvinte ostășești, d-l Colonel Emil Boșteanu a evocat apoi momente din viața REGELUI nostru pe când era Principe moștenitor, arătând cu câtă dragoste a trăit în mijlocul tuturor claselor sociale ale Țării, mai ales în mijlocul ostașilor în timpul marelui

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Acte și documente. Uneltirile împotriva Dinastiei, Abdicarea fostului principe moștenitor – complotul de la Londra – echivocul național-fărănist*, București, Imprimeriile Independența, 1930, pp. 1–41.

⁷⁹ Vezi, Sorin Alexandrescu, *Paradoxul român*, București, Editura Univers, 1999, pp. 99–100; Paul D. Quinlan, *Regele Playboy. Carol al II-lea al României*, traducere din engleza de Mona Antohi, București, Humanitas, 2008, p. 166; Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 175–177, 182; Diana-Mihaela Păunoiu, *op. cit.*, pp. 13–28.

războiu (Primul Război Mondial – n.n.), cum s'a identificat cu suferințele și aspirațiunile poporului român și cum M[ajestatea] S[sa] a definit întregul program al Domniei Sale strălucite și glorioase, declarând la suirea Sa pe Tron "bucuriile poporului român, vor fi și bucuriile Mele, iar suferințele și întristările lui, vor fi și suferințele și întristările Mele"⁸⁰.

Urările „de viață lungă și Domniei glorioasă”, adresate regelui de către prefect, au fost acoperite de „vii aclamații entuziaste ale mulțimii ce umplea amfiteatrul până la refuz și care în picioare a intonat Imnul Regal”⁸¹.

Programul „artistic”, care a urmat cuvântării prefectului județului Olt, a constat în coruri, recitări și dansuri populare, executate alternativ de către elevii-străjeri din localitate. Sfârșitul sărbătoririi zilei de naștere a regelui Carol al II-lea a fost marcat prin retragerea cu torțe:

Seara s'a executat o retragere cu torțe de către [executată] de premilitarii din localitate, organizate de d-l Maior Buzgurescu Comand[antul] subcentrului premilitar din județul Olt, încheind astfel înălțătoarea zi de 16 Octombrie 1939, sărbătoarea Neamului Românesc (s.n.)⁸².

Ziua de naștere a regelui s-a celebrat și în restul județului Olt, conform instrucțiunilor date anterior: „[...] în toate bisericile din județ s'a oficiat un Te-Deum, cu ocaziunea acestei zile, la care au luat parte toate autoritățile locale, după care a[u] urmat manifestări prin șezători organizate de învățători și preoți, cu concursul premilitarilor și școlărilor”⁸³.

Cu ocazia aceleiași sărbători, comandantul Gărzii Naționale a F.R.N., P. Georgescu, a trimis, regelui Carol al II-lea, o telegramă în numele tuturor comandanților și membrilor Gărzii naționale din întreaga țară, având următorul conținut:

Comandanții și membrii Gărzilor Frontului Renașterii Naționale exprimă prin mine MAJESTĂȚII VOASTRE nețărmuitul lor devotament, întreaga lor putere de jertfă în slujba Tronului și a Țării și înălțând către Atotputernicul calde rugăminți ca să Vă hărăzească sănătatea, domnie lungă și glorioasă, strigăm cu toată puterea sufletului nostru: SĂ TRĂIȚI MAJESTATE ÎNTRU MULȚI ANI⁸⁴.

Telegrama (ca de altfel toate telegramele oficiale omagiale) s-a adăugat materialelor propagandistice pro-carliste prin faptul că generalul Georgescu a dat ordin, la 21 octombrie 1939, să se ia cele mai potrivite măsuri pentru ca aceasta împreună cu răspunsul regelui („Mulțumesc din tot sufletul Gărzilor Naționale pentru sentimentele lor de devotament și pentru urările lor”⁸⁵) să fie aduse la cunoștința tuturor membrilor de Gardă Națională.

⁸⁰ ANSJ Olt, fond Prefectura județului Olt, dosar nr. 25/1939, f. 48v.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² *Ibidem*, f. 48v.-49.

⁸³ ANSJ Dolj, fond Reziđența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dos. 38/1939, f. 36.

⁸⁴ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dos. 4/1939, f. 143.

⁸⁵ *Ibidem*.

Discursurile autorităților din ziua de 16 octombrie 1939 au devenit, la rândul lor material propagandistic, util pentru răspândirea în rândul populației a ideologiei carliste. Un astfel de caz a fost discursul, ținut la Ateneul Român, de către Constantin C. Giurescu, ministrul organizării Frontului Renașterii Naționale. Subsecretariatul de Stat al Propagandei, Direcția Presei, din cadrul Ministerului de Interne, a expediat, la 19 octombrie 1939, 40.000 de exemplare cu textul discursului respectiv, pe care rezidentul regal trebuia să le distribuie, spre a fi popularizate, autorităților din subordinea sa:

Pentru ca straturile largi ale populației să poată lua cunoștință cât mai temeinic de scopurile urmărite prin creierea Frontului Renașterii Naționale, am dispus tipărirea pe foi volante a cuvântării pronunțate de Dl Prof. C. [C.] Giurescu, Ministrul Renașterii Naționale, la manifestațiunea ce a avut loc la Ateneul Român cu prilejul aniversării zilei de naștere a MAJESTĂȚII SALE REGELUI. V-am expediat în acest scop, prin Monitorul Oficial: 40.000 [de] exemplare și vă rugăm să binevoiți a dispune imediata răspândire prin Prefecturile de județ din Ținutul Domniei Voastre⁸⁶.

Cu toate că majoritatea rapoartelor oficiale prezentau „spectacolul” din 16 octombrie ca pe unul dintre cele mai reușite, au existat situații/atitudini neacceptate de către aparatul propagandistic al regimului. De exemplu, două documente privind același eveniment festiv, elaborate însă de către autorități diferite, evidențiază două situații contradictorii: „spectacolul propagandistic perfect” (fără situații „atipice”) și „cel din realitate”, presărat cu situații care demonstau lipsa de omogenitate a comunităților locale, inexistența devotamentului și solitarității totale a populației față de noul regim, fals, dar intens popularizate prin toate canalele de comunicare în masă. Astfel, referitor la participarea populației din județul Olt la manifestările de omagiere prestabilite, au fost elaborate două dări de seamă. Prima, cea elaborată de prefectul județului Olt, analizată deja mai sus, poate fi considerată ca reprezentând „spectacolul perfect”, izvorât probabil din excesul de zel manifestat de prefect.

A doua dare de seamă, „asupra modului cum a[u] decurs manifestațiile solemnității sărbătoririi zilei de naștere a M.S. Regele Carol al II-lea din 16 octombrie 1939”, a scos în evidență o realitate pusă sub tăcere și ascunsă publicului larg de către mecanismul propagandei carliste. Astfel, comandantul Gărzii Naționale a F.R.N. din județul Olt semnala următoarele:

S-a remarcat lipsa [de la Te-Deum-ul oficiat la Catedrala orașului] Administrației Financiare, Serviciului Medical al Orașului și Județului, Serviciul Tehnic al Județului, Corpul Avocaților aproape în întregime, D-l Depuat Ilie Popescu și nici breslele constituite. [...] Aici [festivitatea de la ora 16:00 din amfiteatrul Liceului “Radu Greceanu”] s-a observat lipsa D-lor: Ilie Ionescu [secretar F.R.N.] și Ilie Popescu, aproape în întregime au lipsit șefii de autorități ai orașului. [...] Personalitățile bine cunoscute ale fostului partid Liberal, au lipsit complet atât de la te-deum, cât și de la serbarea de la ora 16⁸⁷.

⁸⁶ ANSJ Dolj, fond Rezidența Regală a Ținutului Olt, Serviciul Administrativ, dos. 38/1939, f. 112.

⁸⁷ ANSJ Olt, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Olt, dos. 2/1939, f. 39.

Asemenea reacții (absentarea de la evenimentele festive naționale) nu erau agreate de regimul carlist, deoarece se strica imaginea „frontului” unit în jurul Tronului, cu atât mai mult cu cât, aducerea contribuției personale la punerea în scenă a programelor prestabilite ale sărbătorilor naționale devenise, practic, o obligație de serviciu. Funcționarii și alți angajați din structurile și instituțiile statului erau asimilați, în logica oficială, aparatului de propagandă. Din acest punct de vedere, o atitudine individualistă (precum absentarea de la festivități, nepurtarea uniformei partidului – simbol al regimului carlist etc.) era considerată o sfidare a noului regim și a regelui.

Situații similare au existat și în alte localități ale țării, în pofida ordinelor și instrucțiunilor exacte și stricte, date de autoritățile administrative și politice centrale. Câteva cazuri sunt semnalate de istoricul Petre Țurlea. La Galați, la Cluj și la Oravița (în județul Caraș), prezența membrilor partidul unic la manifestațiile omagiale a fost redusă, sub așteptările autorităților. La Buzău, defilarea nu a avut loc, deoarece în localitate nu era nici o fanfară, iar centrul orașului era impracticabil („desfundat”). La Muscel, manifestația ordonată de la centru, deși „a fost destul de impunătoare”, nu a atins dimensiunile dorite de autoritățile centrale și locale, deoarece i-a lipsit entuziasmul real/ireal (însuflețirea), pe care participanții la desfășurarea programelor prestabilite privind „sărbătorile patriotice naționale” ar fi trebuit să-l afișeze. La adunarea publică de la Palatul Culturii, autoritățile au fost, cu excepția prefectului și primarului, absente, iar elevii străjeri au venit fără profesori, afișând o comportare lamentabilă⁸⁸.

Potrivit dării de seamă din 17 octombrie 1939, întocmită de către colonelul Gheorghe Bălăceanu, comandantul Gărzii Naționale a F.R.N. din județul Vâlcea, și adresată Serviciului Propagandei de pe lângă comandamentul Gărzii Naționale a F.R.N., la Te-Deum-ul de la Catedrala Episcopiei Râmnicului, unii „funcționari” politici nu au avut ținuta corespunzătoare, cum a fost cazul deputatului Dumitru Simian, care s-a prezentat în ținută civilă și nu cu uniforma partidului unic, așa cum se dăduse ordin anterior⁸⁹.

„Neregulile” sau situațiile ieșite din tiparele admise de regimul carlist sunt o dovadă a contrastului existent între realitatea descrisă de propaganda oficială și realitatea efectivă.

Această discrepanță devenea evidentă îndeosebi cu ocazia marilor manifestări festive. Personalitățile contemporane cu regimul carlist au sesizat-o și au consemnat-o în jurnalele lor, care au văzut lumina tiparului după prăbușirea regimului carlist. Însemnările lui N. D. Cocea sunt sugestive pentru evidențierea contrastului menționat. De aceea, redăm mai jos un fragment din însemnările acestuia, referitoare la ziua de 16 octombrie 1939, chiar dacă au devenit „celebre”, apărând ca un leitmotiv în studiile care abordează și cultul personalității regelui Carol al II-lea și propaganda carlistă:

⁸⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 137-138.

⁸⁹ ANSJ Vâlcea, fond Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale județul Vâlcea, dos. 4/1939, f. 131.

Ziua de naștere a regelui. De trei zile nu-i mai tace gura radioului, anunțându-ne evenimentul acesta extraordinar. Și presa, prin toate penele redactorilor și colaboratorilor ei ocazionali: miniștri, ministeriali, frontişri, străjleri, lingăi etc. etc. – îi ține hangul. Articole. Discursuri. Interviuri. Fotografii. Tot ce vrei. Pe toate glasurile. Și pe toate limbile. [...] M-am amuzat ca un copil. Contrastul era așa de mare între frazele bombastice și răceala sau sărăcia sentimentelor, încât aveam mereu impresia unei farse-bufe jucate cu accente tragice [...]. Cum o fi suportând regele, [...], și cum i-o fi plăcând? Dacă mai are un pic de sensibilitate într-însul, toate laudele astea lamentabile în monotonia lor lipsită de avânt, de spontaneitate, de spirit inventiv măcar. Dacă presa ar fi liberă, dacă gura cetățeanului ar fi slobodă, treacă-meargă, ar fi încă explicabile setea și goana după adulație. Dar așa? Cu cenzură! Cu stare de asediu! Să-ți pui tu slugile să te laude la gazetă. Să te declari satisfăcut. Să-ți tocmești tu singur argați cu ziua care să te ridice în slava cerului. Și să te potrivesti vorbelor lor. Să te socotești om mare pentru asta. [...] ⁹⁰.

Fragmentul citat surprinde, fără îndoială, percepția pe care unii dintre contemporanii regimului carlist o aveau față de regele Carol al II-lea și aparatul său de propagandă, însă nu se poate exclude faptul că regele a avut o serie de colaboratori și susținători, pe care nu i-a obligat să-i fie alături ⁹¹, și care au pus în mișcare o propagandă fără precedent până atunci. Totodată, deși regelui Carol al II-lea îi făceau plăcere marile manifestări de adeziune entuziaste ale populației, este puțin probabil că acesta știa că majoritatea elogiilor și a adulărilor, prezentate de diferiți reprezentanți politici sau ai corpurilor profesionale, în numele întregii „națiuni” sau comunități locale, erau lipsite de un suport real. De aceea, considerăm că asemenea informații, provenite din memorialistică, trebuie luate în calcul cu moderația de rigoare.

Regele consemna în jurnalul său că celebrarea zilei sale de naștere nu a fost o zi fericită în totalitate, însă nu se pot preciza cauzele, deoarece din manuscrisul regal lipsesc două file, după cum semnaleză editorii. Totuși, chiar și dintr-o simplă lecturare a informației lacunare, se poate constata faptul că ceva s-a întâmplat în acea zi în care, teoretic, toată lumea îl sărbătorea:

Luni, 16 octombrie

Ziua mea, începută sub cele mai frumoase auspice, [cu] vreme frumoasă și caldă, s-a terminat într-o oribilă deziluzie și adâncă mâhnire. [...] care m-a îmbătrânit u 10 ani, terenurile de fricțiune vor fi aplanate și va fi pace.

Marți, 17 octombrie

Deșteptarea, liniștită, după ziua dureroasă de ieri. Cu toate decepțiile și amărăciunile m-am pus pe treabă [...] ⁹².

⁹⁰ N. D. Cocea, *Jurnal*, Cuvânt înainte, îngrijirea textului și note de Al. Gh. Savu, București, Editura Politică, 1970, p. 70–71; Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 269–270; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 139; Niculae Cristea, *op. cit.*, p. 176; *Istoria românilor*, vol. VIII, ..., p. 405.

⁹¹ La începutul regimului carlist, unii oameni politici, precum C.I.C. Brătianu, Iuliu Maniu etc., au refuzat să colaboreze cu regele, neacceptând să primească funcții în stat (*Istoria românilor*, vol. VIII, ..., p. 385).

⁹² Regele Carol al II-lea al României, *Însemnări zilnice. 1938–1951*, vol. II, 13 martie – 15 decembrie 1939 (*caietele 8–10*), ediție îngrijită, note, glosar și indice de Nicoae Răuș, Studiu introductiv de Ioan Scurtu, București, Editura Scripta, 1997, pp. 250–251.

Dincolo de impresiile personale și subiective ale personalităților vremii respective, inclusiv ale monarhului însuși, ziua de 16 octombrie a reprezentat afirmarea cultului personalității regelui Carol al II-lea, atingând apogeul în anul 1939. Totodată, venind după valul represiunilor antilegionare, se poate considera că aniversarea zilei de naștere a monarhului s-a vrut a fi și o afirmare a puterii regelui și a regimului său.

Pe de altă parte, analiza organizării și desfășurării aniversării regale arată funcționarea complexului mecanism de propagandă carlist, a cărui instituționalizare a permis puterii centrale să creeze iluzia solidarității totale a națiunii față de rege și regimul său.

Totuși, în pofida controlului instituit, celebrarea zilei de naștere a regelui Carol al II-lea, din punct de vedere propagandistic, a scos în evidență și o serie de „situații atipice” în logica promotorilor carliști, care trădau faptul că, în interiorul „națiunii entuziaste”, existau serioase breșe, demonstrând fragilitatea regimului și contrastul dintre conținutul propagandei oficiale și situația reală.